

BESLUT

2000-01-12

231-306-98
60-215Delgivningskvitto
Enligt sändlistaBESLUT FÖR BEFINTLIGA NATURRESERVATET GRANBODÅSEN SAMT
UTVIDGNING, ÅNGE KOMMUN, VÄSTERNORRLANDS LÄN.

UPPGIFTER OM NATURRESERVATET

Reservatets benämning	Granbodåsens naturreservat
Objektnummer	22 020 61
Kommun	Ånge
Socken	Borgsjö
Fastigheter	Granboda 1:9, del av Granboda 2:15 samt del av Västernäset 5:20
Markägare	Staten genom naturvårdsfonden Bert Olov och Gun-Britt Jonsson, Ånge Birthe och Tommy Oscarsson, Ånge
Lägesbeskrivning	Ca 10 km N Ånge samhälle
Topografisk karta	17F NO
Ekonomisk karta	17F 8h, 8i
Geokod	17F8I 4A4A
Gräns	Reservatets gräns är markerad med heldragen linje på karta, se bilaga 1
Area	Ca 17 hektar
Därav landareal	Ca 17 hektar
Naturtyper	Ängsmark ca 2,5 hektar Skog ca 14,5 hektar
Naturgeografisk region	30 a

Naturvårdsförvaltare

Länsstyrelsen

BESKRIVNING AV RESERVATET

Granbodåsen är en typisk lidfåbod, belägen i en sydostsluttning på ca 360 meters höjd över havet, i Borgsjö socken i Ånge kommun. Bergrunden i området är framför allt gnejsgraniter men ett diabasområde finns strax i väster. Jordarten är en basrik morän vilket ger upphov till en rik flora och hög skogsbonitet.

Granbodåsen består av flera långsmala bovallar varav en (5:20) utgör en kontinuerligt hävdad ängsmark med mycket artrik flora. Sluttningen uppvisar en mosaik av växtsamhällen, från torräng till fuktäng. Ett flertal sällsynta och/eller hotade växtarter förekommer, t ex fältgentiana, topplåsbräken, brudsporre och sandviol. Ängssvampfloran är också mycket rik med bl a blå rödskivling och fager vaxskivling. På denna bovall finns en fåbodstuga, ett fåhus och ett smådjurshus, alla timrade och i gott skick.

De övriga vallarna är mer eller mindre igenväxta, vissa med stort inslag av grova granar, aspar och sälgar. Även här finns en artrik svampflora med bl a vedsvamparna lappticka och rosenticka. De f d vallarna är liksom omgivande skogsmark präglade av bete.

ÄRENDETS BEREDNING

Granbodåsen ingick i den fåbodinventering som genomfördes 1978 i länet. Fåboden värderades här till kategori 2 (fåbod helt eller delvis av kulturhistoriskt värde och av intresse för det rörliga friluftslivet). Under 80-talet uppmärksammades Granbodåsens botaniska värden allt mer. Fåboden finns beskriven i Ljunganutredningen samt i den landsomfattande ängs- och hagmarksinventeringen, där den har högsta värdeklassificering.

Granbodåsen finns redovisat som ett naturvårdsobjekt (60 172) hos länsstyrelsen och har högsta bevarandevärde i länsprogrammet för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Området är klassat som riksintresse för naturvärden enligt tidigare gällande 2 kap 6 § NRL (naturresurslagen) och finns upptaget i den nationella bevarandeplanen för odlingslandskapet.

Inga motstående intressen finns redovisade i kommunens översiktsplan.

Länsstyrelsen beslutade 1993-12-01 om bildande av naturreservat för en av Granbodåsens vallar (del av Västernäset 5:20). Redan då stod klart att det var angeläget att utöka reservatet till att också omfatta omkringliggande vallar.

GRUND FÖR BESLUT

Granbodåsen är en av länets mest välbevarade och representativa fåbodmiljöer. Här finns en ur såväl natur- som kulturvårdssynpunkt värdefull helhet med välbevarade byggnader, artrik

kontinuerligt hävdad ängsmark och betespräglad skog. Området är mycket värdefullt då det utgör en sällsynt rest av en i länet tidigare mycket vanlig form av markutnyttjande. Granbod-åsen hyser ett flertal hotade och sällsynta arter som är beroende av slätter- och/eller beteshävd för sin fortlevnad.

Området bör skyddas på grund av dess biologiska och kulturhistoriska värden och betydelse för kännedomen om landets natur.

Länsstyrelsen bedömer att naturreservatet är förenligt med hushållningsbestämmelserna i naturresurslagen.

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Med stöd av 7§ naturvårdslagen (1964:822) beslutar länsstyrelsen att det område som utmärkts på bifogad karta (bilaga 1) ska utgöra naturreservat.

För att trygga ändamålet med naturreservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av 8-10 §§ naturvårdslagen samt 9 och 10 §§ naturvårdsförordningen (1976:484) att nedan angivna föreskrifter samt vård- och förvaltningsbestämmelser skall gälla beträffande naturreservatet.

När detta beslut vinner laga kraft upphör länsstyrelsens tidigare beslut om naturreservat 1993-12-01 att gälla.

ÄNDAMÅLET MED NATURRESERVATET

Ändamålet med reservatet är att för framtiden bevara en fåbodemiljö i sin helhet med byggnader och hävdad ängs- och skogsmark.

RESERVATSFÖRESKRIFTER

A. Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen om inskränkningar i rätten att förfoga över fastigheter inom reservatet.

Utöver vad som för övrigt gäller är det förbjudet att

1. spränga, schakta, gräva eller bedriva täkt i någon form
2. utföra utfyllnad eller anordna upplag
3. sprida kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, kalk eller gödselmedel
4. anlägga väg
5. dra fram permanent mark- eller luftledning
6. skogsplantera
7. avverka eller utföra annan skogsbruksåtgärd utöver vad som framgår av skötselplan
8. dika eller dämna
9. inplantera för trakten främmande växt- eller djurart
10. utan samråd med länsstyrelsen uppföra ny byggnad eller hägnad eller riva, bygga om eller på annat sätt förändra befintlig byggnad eller hägnad

Föreskrifterna utgör inte hinder för de åtgärder som behövs för att tillgodose ändamålet med reservatet och som närmare anges i bifogade skötselplan (bilaga 2).

B. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen angående markägares eller annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas tåla att följande åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med reservatet

1. utmärkning av reservatsgräns
2. uppsättning av informationstavla
3. uppsättning och underhåll av hägnader
4. årlig slätter- och beteshävd enligt skötselplan (bilaga 2)
5. skötsel av skogsmarken enligt skötselplan

C. Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet.

Utöver vad som för övrigt gäller är det förbjudet att

1. framföra motordrivet fordon (gäller ej utkörning av timmer vintertid på den enkla körvägen)
2. tälta
3. göra upp eld
4. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar
5. plocka blommor, svamp, mossor eller lavar samt gräva upp växter
6. skada djurlivet, t ex genom att insamla insekter eller klättra i boträd
7. skada mark och block
8. medföra ej kopplad hund
9. uppsätta skylt, göra inskrift e dyl
10. utföra vetenskapliga undersökningar utan länsstyrelsens tillstånd

D. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdsförordningen rörande naturvårdsförvaltningen av reservatet

1. Länsstyrelsen fastställer de föreskrifter om naturvårdsförvaltningen m m som framgår av bifogad skötselplan, bilaga 2.

2. Länsstyrelsen ska vara naturvårdsförvaltare. Vid åtgärder i reservatet ska samråd ske med berörda markägare.

Detta beslut har meddelats med stöd av naturvårdslagen. Upplysningsvis vill länsstyrelsen nämna att från och med den 1 januari 1999 gäller miljöbalken, som ersatt bl a naturvårdslagen. Enligt lag om införandet av miljöbalken (SFS nr 1998:811) gäller dock att ärenden som inletts före balkens ikraftträdande skall handläggas och bedömas enligt äldre bestämmelser, d v s som i detta fall föras till beslut enligt naturvårdslagen. De föreskrifter m m som meddelats i beslutet med stöd av naturvårdslagen äger tillämplighet med stöd av miljöbalken.

Den som vill klaga över detta beslut skall skriva till miljödepartementet, men skicka eller

lämna skrivelsen till länsstyrelsen, postadress: Länsstyrelsen, Samhällsbyggnadsenheten, 871 86 HÄRNÖSAND.

Skrivelsen skall ha kommit in inom tre veckor från den dag Ni fick del av beslutet. I skrivelsen skall Ni ange vilket beslut som överklagas och den ändring som begärs. Skriv namn, adress, telefonnummer och ärendets nummer. Om ni önskar ytterligare upplysningar, ta kontakt med Heléne Öhrling telefon 0611-349217.

I handläggningen av detta ärende har deltagit landshövding Börje Hörnlund beslutande, samt företrädare för näringslivsenheten, förvaltningsenheten och samhällsbyggnadsenheten.

Börje Hörnlund

Heléne Öhrling
Samhällsbyggnadsenheten 0611-349217

Bilagor

- 1 Beslutskarta
- 2 Skötselplan

Sändlista

(Delgivningskvitto)

Naturvårdsverket, 106 48 STOCKHOLM

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

SKÖTSELPLAN FÖR GRANBODÅSENS NATURRESERVAT

ALLMÄN BESKRIVNING

Administrativa data

(se reservatsbeslutet)

Grunden för beslutet samt föreskrifter

(se reservatsbeslutet)

Äldre källmaterial

Det äldsta kända dokument där Granbodåsen är omnämnd finns i Granbodas bykista och är från år 1728. Där kallas vallen för Näsåsen vilket tyder på att fåboden ursprungligen hörde till Nässets by. Granboda by var som namnet antyder troligen också en fåbod ursprungligen.

Inför storskiftet upprättades 1768 en karta över Granboda bys skog och utmark. Fåbodvallen kallades Åsbodarne och låg omgiven av tre skogsskiften. Övrig skog verkar ej vara skiftad. Självva vallområdet beskrivs inte närmare. Troligen var det gemensamt för tre gårdar vid den här tiden.

År 1834, inför laga skiftet, upprättas nästa karta. Här finns inte längre de tre omgivande skogsskiftena utan skogen närmast fåbodvallen ingår i ett rektangulärt samfällt skifte. Övrig skog har delats upp i långsträckta skiften som sträcker sig i nordvästlig riktning. Inom det samfällade fåbodområdet finns ett stort område som betecknas som "slåttland" samt tre mindre ytor med beteckningen "walland".

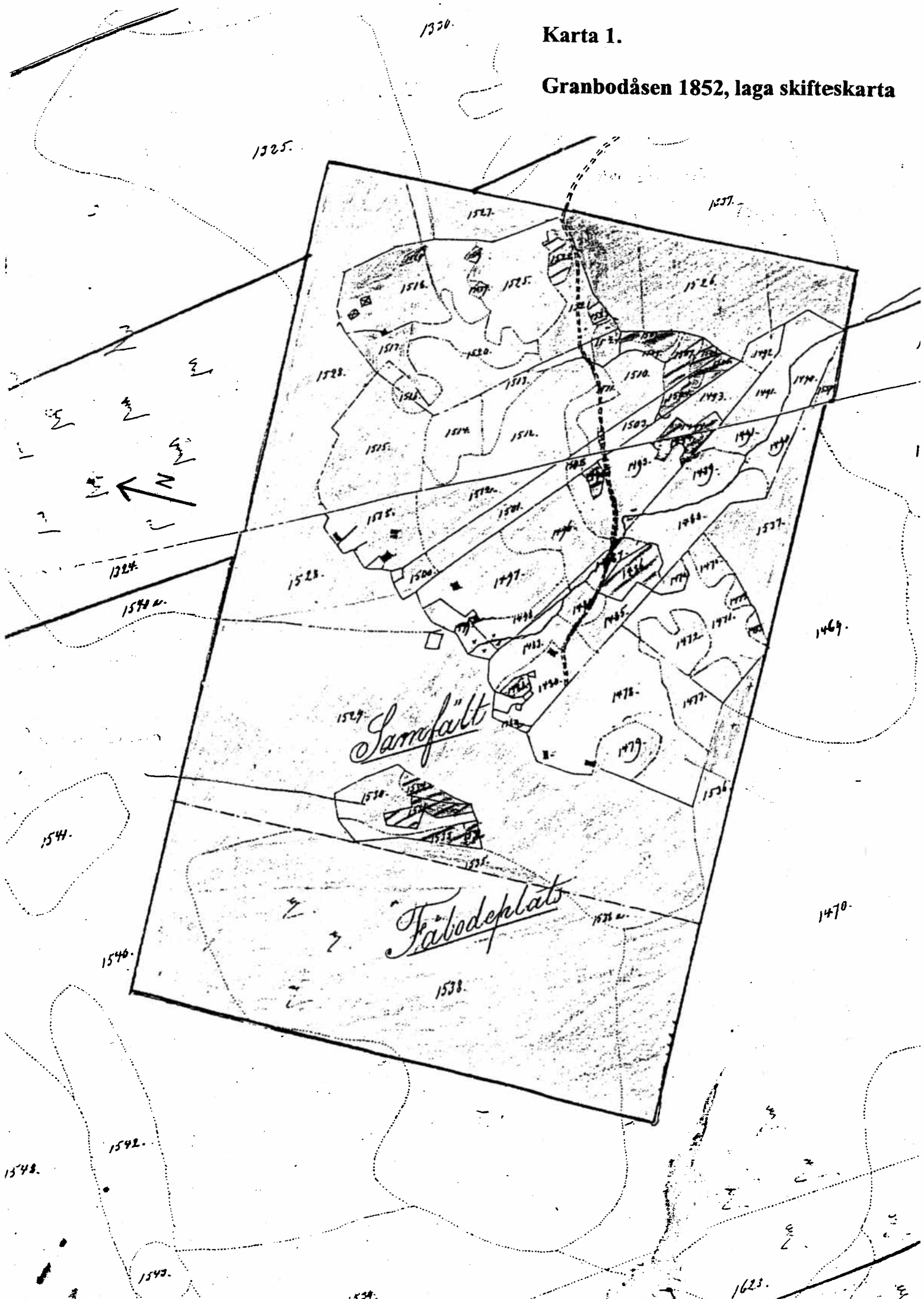
Denna karta återkommer i nästan samma utseende inför avvitrning och skattläggning år 1848. I handlingarna till denna anges att "stenbunden slåtter i Åsbodarne består dels af hårdvall och dels af bladfoder". (Med bladfoder menas troligen örtrikt hö till skillnad mot hårdvallens magra, ofta staggdominerade vegetation.) Den omgivande skogen består av "stenbunden mark, beväxt med (tall?) och mindre gran samt löfskog, *utom kring Åsbodvallarne varigenom svedjande endast kala backar äro med något bete*".

År 1852 görs en mycket detaljerad karta i och med laga skiftet (karta 1). Nu är det rektangulära fåbodområdet utökat västerut så att det i princip har samma utsträckning som på fastighetskartan idag. Det inhägnade vallområdet, som främst består av slåttermark samt mindre ytor med läggor och steniga backar, är uppdelat i åtta olika skiften. Ett skifte ägs gemensamt av tre bönder, de övriga har bara en ägare. En bonde innehar tre skiften. Byggnader finns markerade på fem av vallskiftena. Åtminstone en av vallarna (den nordöstra) är avskild från de andra av en gärsgård. På nuvarande Vestlings och Jonssons vallar (1:2 och 5:20) stämmer byggnadernas läge på 1852-årskartan överens med de byggnader som finns kvar idag. Runt den inhägnade vallen finns samfällad mark som till större delen anges vara svedjor samt i norr skogsmark.

En detaljerad karta över Granbodåsens fåbodvall upprättas inför en laga delning av den samfällda marken år 1910. Vallområdet har i stort samma omfattning som på 1852 års karta

Karta 1.

Granbodåsen 1852, laga skifteskarta

och består till större delen av ängsmark. I vissa fall anges om det är hårdvalls- eller sidvalls-äng. Någon åker eller lägda har ej redovisats. Det som var lägda på 1852-års karta är här angivet som ängsmark.

Fäboden omges av en gårdsgård och delas upp i fem vallar genom fyra gårdsgårdar i NV-SO-riktning. Denna indelning motsvarar i stort 1852 års skiftesindelning men avviker i den sydvästra delen. På nuvarande Jonssons vall går också en gårdsgård tvärs över vallen i nedre delen. Denna avgränsar ett område som enligt 1852 års karta innehöll läggor och som troligen nyttjades som åker ibland. Byggnadernas läge stämmer till större delen med kartan från 1852 men ytterligare någon vall verkar ha bebyggts. Dessutom redovisas ett tiotal byggnader som troligen är lador.

En ny skiftesindelning görs i samband med att man delar upp den tidigare samfällda boskogen. När denna fastställs 1913 får fastighetsindelningen det utseende den haft fram till nutid.

Tidigare markanvändning

Granbodåsen har, som framgått av det äldre källmaterialet, nyttjats som fäbodvall åtminstone sedan 1720-talet. Att vallområdet använts som ängsmark finns belagt sedan 1830-talet. Den omgivande skogsmarken var hårt utnyttjad genom svedjande och bete och bestod i mitten av 1800-talet av "kala backar". Åkerbruk med sädesodling förekom inom vallområdet enligt muntliga uppgifter åtminstone t o m "svagären" 1867-68 (A Westling). Att döma av de åkerspår som finns idag skedde en viss utvidgning av åkermarkerna även efter det att 1852 års karta upprättats.

Fäbodriften i Borgsjö kartlades år 1933 i en uppsats av Eva Alsterberg. Av de 48 fäbodställen i socknen som då fanns medtagna på generalstabskartan var 19 i bruk, däribland Granbodåsen. Endast två byar hade helt upphört med fäbodriften. Under denna sommar var det sex hushåll från Granboda, två från Näset och ett från Hallsta som hade sina kor på Granbodåsen, sammanlagt 26 kor och åtta ungnöt. Ingen uppgift finns om får även följde med till fäboden. Kreaturen var fördelade på två bopigor. För varje ko fick bopigan vanligen ungefär 16 kronor i betalning för hela sommaren, förutsatt att hon höll sig med mat själv.

Boföringen skedde vanligen i andra veckan av juni och man vände hem till byn igen i mitten av september. Tidigare hade det i Borgsjö varit brukligt med tvåfäbodsystem, d v s man flyttade som regel först till den närbelägna hemfäboden och senare under sommaren till den längre bort belägna långfäboden. Från och med 1880-talet upphörde i princip tvåfäbodsystemet.

Från Granboda by var det nästan en mil upp till Granbodåsen. Det gick att köra med häst och vagn till ungefär 1,5 km söder om fäboden. Där lämnade man kärrdonen och använde sedan en sk bosläp för att transportera det man behövde få upp till vallen (A Westling).

I bopigans dagliga arbete ingick framför allt mjölkning morgon och kväll, avskiljning av grädden och framställning av ost och mesost. Smörberedningen däremot utfördes som regel av någon från hemgården som kom upp till fäboden var 10:e - 14:e dag. Kreaturen släpptes fritt på skogen och kom oftast hem själva till kvällen. Någon vallning förekom inte under fäbodbrukets sista decennier då man inte längre hade getter. Däremot kunde vallpigan följa

djuren ett stycke på väg, ofta åt olika håll för var tredje eller fjärde dag, för att styra betet till olika områden.

Längre tillbaka, då det fanns björn och varg på skogen, var man tvungen att valla kreaturen.

Andra skäl till att man vallade var för att utnyttja betet bättre samt för att förhindra att boskapen förstörde starrängar som man slog. När vallningen var i bruk hade man särskilda vilställen, s k vilbackar. Dessa utgjordes ofta av en backe i närheten av en myr där kreaturen betade. Kring Granbodåsen hade man vilbackar vid Hans Pers Flygemyran, Pel Pers Flygmyran, Andersmyran och Stormyran.

De vanliga byggnaderna på en fåbod var stuga, fåhus, kokhus, mjölkkällare och lada. Oftast fanns alla dessa på varje vall men ibland kunde en eller flera hushåll dela på vissa byggnader. Särskilda fåhus för smådjuren blev mindre vanligt i senare tid när getterna minskade i antal.

Slåttern av fåbodens ängsmark skedde vanligen i mitten av juli eller senare och utfördes av hemfolket. Det kunde variera om man tog fåbodslåttern före eller efter slåttern hemma i byn. Sista veckan innan man boförde hem släppte man in kreaturen på vallarna för att beta av återväxten. Höet från fåboden kördes hem med släde på vinterföret.

*Slåtten på Westling-Engmansvallen.
Fr v okänd, Elsa och Fridolf Westling.
(Ur Borgsjöbygden 1997)*

Lövtäkt förekom inte under den sista perioden av traditionellt fåbodbruk på Granbodåsen under 1930-40-talen. Det är dock troligt att det i äldre tid förekom att man tog löv även på och i närheten av fåbodarna. De grova lövträd som finns på Granbodåsen idag är trots sin imponerande storlek inte äldre än att de har växt upp efter det att slätterhävdan upphörde, under den tid boskapen fick beta inne på vallarna. När fåboden var i drift utgjordes de enstaka träd som fanns på vallarna av s k bogranar (A Westling).

Åkerbruk bedrevs troligen inte på Granbodåsen efter 1860-talets svåra år. På enstaka fåbodar i Borgsjö förekom dock sädesodling in på 1930-talet. Det var ovanligt att man körde hem kreatursgödseln utan den spreds på vallen om man inte hade någon åker.

Den traditionella fåboddriften upphörde på flera av Granbodåsens vallar redan kring sekelskiftet. På två vallar (2:15 och 1:8) fortsatte man med boföringen fram till mitten av 40-talet. Då hade de först övergivna vallarna redan växt igen med skog. Jonssons vall (5:20) betades med nötkreatur fram till i mitten av 1980-talet. Därefter vidtog en period då

får betade både vall och omgivande skog. Sedan 1987 bedrivs åter slätter av denna vall medan övriga vallar och skog betas av får.

*Jonssons stuga på Granbodåsen, okänt år.
Fr v Judith Jonsson, Elsa Gylander, Maj
Forsberg, Gulli Pålsson samt
Wilhelm Forsberg.
(Ur Borgsjöbygden, 1997)*

Natur och kulturvärden idag

Granbodåsen är en typisk lidfäbod, belägen i en sydostsluttning på ca 360 meters höjd över havet. Fäboden ligger inom det område i norra Ånge kommun som är starkt påverkat av den jämtländska kambrosiluren. Bergrunden i området är framför allt gnejsgraniter men ett diabasområde finns strax i väster. Jordarten är en basrik morän vilket ger upphov till en rik flora och hög skogsbonitet. Flera bäckstråk löper ner längs sluttningen.

Den kontinuerligt hävdade ängsmarken (Jonssons vall) består av en småkuperad moränsluttning med en fuktighetsgradient som går från torra "härabackar" till fuktiga partier. Den mycket artrika floran har stort inslag av hotade eller sällsynta arter. Förutom de vanligare ängsarterna påträffas här fåltgentiana, rosettjungfrulin, topplåsbräken, brudsporre och sandviol. Den rika svampfloran är vida känd bland mykologer som ofta förlägger exkursioner hit. Blå rödskivling och fager vaxskivling är några av de tjugotalet rödlistade ängssvampar som hittats på Granbodåsen.

På denna vall finns en fäbodstuga, ett fähus för åtta kor samt ett smådjurshus, alla timrade med spåntak och i gott skick. En dokumentation av byggnaderna utfördes av länsmuséet 1994. Kring vallen löper en trögårdsgård som uppfördes 1992. På vallen väster därom (2:15) finns en stuga och ett ihoprasat fähus. Större delen av denna vall är öppen men en tät trädridå finns i gränsen mot 5:20.

*Jonssons vall på Granbodåsen 1992.
Foto H Öhrling*

Övriga vallar är mer eller mindre igenväxta med skog. På grund av den goda boniteten finns träd av imponerande dimensioner, framför allt av gran, asp och sälg. Det finns också partier med klenare träd samt små öppna välbetade gläntor. I en av dessa gläntor fanns på 30-talet en av de sista kända förekomsterna av brunkulla i länet. Vid bäckstråken finns sumpskog med frodig vegetation av bl a stormhatt och strutbräken. Vedsvampar som lappticka, rosenticka och nordlig anisticka

("go´dofjtjuka"), vilka brukar räknas som indikatorer på lång skoglig kontinuitet, förekommer även i skogen inom vallområdet.

Minst sex av vallarna har att döma av äldre kartor haft stugor samtidigt. Gamla åkrar och odlingsrösen går att återfinna på de flesta av de forna vallskiftena, även på det lilla skifte som fanns längst västerut på 1852 års karta. Detta område (utanför reservatet) lämnades troligen först utan hävd eftersom det inte finns redovisat på 1910 års karta.

Nordväst om vallarna vidtar granskog på den mark som på 1852 års karta angavs vara svedjor och betade backar. Kärnväxtfloran är rik även i skogen med t ex blåsippa, trolldruva, tvåblad och kransrams. Blåtryffel är en av de mer sällsynta svamparter som förekommer.

Den nordöstligaste vallen ligger utanför reservatet. Skogen på denna vall avverkades till stora delar under 1980-talet. Ägaren har sedan dess betat vallen och omgivande skog med får. Förutom en välhållen stuga finns även ett smådjurshus och ett ditflyttat fähus.

Tillgänglighet och känslighet

Till Granbodåsen kommer man lättast via den skogsbilväg som går i nordvästlig riktning från Lombäcken mot Hans-Persfliggemyran. Från vägen, där en parkeringsficka finns, leder en stig in på fäbodvallen. Granbodåsen kan också nås via en ca två kilometers promenad på en delvis igenväxt stig från den i söder belägna fäboden Kullen.

Granbodåsen har redan idag många besökare. En viss risk finns att ett ökat antal besökande kan innebära slitage på ängsvegetationen och problem med att stängselgenomgångar inte hålls stängda.

Skriftliga källor

Karta inför storskifte 1768, Lantmäteriet akt Borgsjö nr 46
 Karta inför laga skifte 1834, Lantmäteriet akt Borgsjö nr 146
 Karta inför avvittring och skattläggning 1848, Lantmäteriet akt Borgsjö nr 200
 Karta laga skifte 1852, Lantmäteriet akt Borgsjö nr 199
 Karta inför laga delning av samfällad mark 1910, Lantmäteriet akt Borgsjö nr 607
 Collinder, E, 1909, Medelpads flora, Norrländskt handbibliotek 2
 Alsterberg Eva, Om fäbodväsendet i Borgsjö socken, Västernorrlands län, uppsats vid Uppsala Universitets Geografiska Institution, 1934
 Natur och kultur längs Ljungans dalgång, Ljungankommittén och länsstyrelsen i Västernorrlands län, 1986
 Ängs- och hagmarker i Västernorrlands län, del 1 Medelpad, Länsstyrelsen i Västernorrland 1990:2
 Jordstjärnan nr 2, 1992, Sveriges Mykologiska Förening
 Granbodåsens fäbod, Rapport 1994:11, Läns museet Murberget

Borgsjöbygden 1997, Borgsjö hembygdsförenings årsskrift
 Muntliga källor

Jonsson, Judith, Granboda, bandad intervju 1995, Länsstyrelsen
 Westling, Anders, Granboda, muntliga uppgifter 1997

PLANDEL

Disposition och skötsel av mark och byggnader

Övergripande mål

Ändamålet med reservatet är att bevara en fåbodemiljö i sin helhet med byggnader, ängsmark och betad skog.

Detta innebär att skötseln av reservatet ska utföras så att de kulturhistoriska och biologiska värden, som visar på ett traditionsenligt nyttjande av mark och byggnader, bibehålls och utvecklas.

Kvalitetsmål och riktlinjer för skötseln

Skötseln i detalj ska regleras genom uppsatta skötselplaner och villkor i skötselavtal/miljöstödsbeslut med brukare/entreprenör.

Byggnader

Reservatets byggnader ska bevaras som ett representativt exempel på en fåbodemiljö i länet.

Detta innebär att byggnaderna ska behålla samma utseende och konstruktion som tidigare, så att de kan nyttjas till de funktioner som de var ämnade för. Byggnaderna får inte förändras till sin karaktär, förvanskas med material eller nya tillägg som inte hör till det äldre byggnadsskicket. I samband med åtgärder på byggnaderna ska samråd alltid ske med länsstyrelsen.

Allmänheten har ingen rätt att disponera byggnaderna då de är privatägda. Detta gäller inte det nyuppförda torrdasset.

Byggnadsgrunder

Lämningar från bebyggelse, t ex husgrunder, ska bevaras och synliggöras genom att hållas fria från högväxt vegetation.

Ängsmark

Ängsmarken inom reservatet ska hävdas genom årlig slåtter och efterbete. Ängsmarksarealen ska utökas genom restaurering av i första hand den vall som ansluter i söder, delområde b (karta 2).

Den höga arttäthet och artrikedom som är kännetecknande för välhävda ängsmarker ska utvecklas och bevaras. Växter som är bra indikatorarter för välhävda ängsmarker i trakten, t ex fältgentiana och slåtterfibbla, ska finnas i långsiktigt livskraftiga bestånd.

Slåttern ska utföras med skärande redskap (lie eller slåtterbalk) under andra halvan av juli månad. Höet ska, efter några dagars torkning på marken, räfsas samman och föras bort. Deponering av hö i eller intill reservatet får ej ske. Träd- och buskar ska endast förekomma i

Karta 2.

Skötselområden
Granbodåsens naturreservat

igget

520,6

Granbodåsen

anslutning till stora stenar och andra för lien svåråtkomliga ytor. Efterbete av ängen ska ske under några veckor i september månad.

F d åkermark och andra odlingsspår

De spår av tidigare åkerbruk som finns inom reservatet ska bevaras och synliggöras.

De f d åkrar som ligger inom ängsmark ska tills vidare skötas på samma sätt som denna. Övriga gamla åkrar och odlingsrösen inom reservatet röjs fram inom delområde c (karta 2) och betas inom skogsbetet. På sikt kan återupptagande av sädesodling ske i mindre skala på någon åkerplätt.

Hägnader

Traditionella hägnader ska finnas kring de öppna vallarna. Som yttre hägnad för skogsbetet väljs elstängsel för att i möjligaste mån förhindra rovdjursangrepp.

Skogsmarken

Skogen inom reservatet ska nyttjas så som fåbodbrukarna tidigare gjorde, d v s till bete, ved- och virkestäkt och ev svedjebbruk. Karaktären av luckig betad fåbodskog ska bevaras och förstärkas.

Delar av skogen inom reservatet har växt upp på tidigare slätterhävdat mark. Idag när Granbodåsens omgivande skogsmark till stor del är kalavverkad, har den lövrika skogen på de igenväxta vallarna en stor betydelse för flora och fauna, framför allt för kryptogamer och insekter. I takt med att det återkommer skog i omgivningen kan mer av vallarna öppnas upp.

Inom delområde c plockas successivt (vart 5-10 år) träd, framför allt gran, bort kring synliga grunder, odlingsrösen och åkrar. Luckor i skogen inom detta område, t ex där sista brunkullan fanns, vidgas och nya luckor tas upp i anslutning till dessa. Helt nya luckor kan också tas upp genom att partier med klenare skog avverkas helt. Framröjda nya ytor kan gärna brännas och besås med svedjeråg.

Områden med mycket grovt löv, t ex på f d 5:9 och söder om stigen på f d 2:29, 5:18 m fl (delområde d) sparas tills vidare orörda fränsett beteshävden. Så också skogen utanför den gamla inägomarken (delområde e). På längre sikt (10-20 år) återupptas även plockhuggning inom dessa områden.

Nedfallna träd plockas bort inom delområde a, b och c. I delområde d och e får de tills vidare ligga kvar.

Skogsbetet ska bedrivas med de djurslag som tidigare var vanliga, d v s nötkreatur, får och/eller getter. Betetstrycket ska vara så högt att vegetationen uppvisar en tydlig betespåverkan. Blåbärsris ska då förekomma endast i liten omfattning och lövträd ska bära spår av bete i de delar som nås av djuren. Storleken på det inhägnade området måste anpassas till djurantalet så att bra betetryck alltid uppnås i skogen närmast fåboden. Även de delar som inte ingår i reservatet bör betas även i fortsättningen om markägarna ger sitt samtycke.

Rätt till utplockat virke

För fastigheten Granboda 2:15, där intrångsersättning utbetalats, gäller att markägaren inte har rätt till de träd som plockas bort. På Västernäset 5:20 tillfaller virket markägaren.

Jakt

Reservatsföreskrifterna utgör ingen inskränkning i jakträttigheterna.

Brandbekämpning

Ev skogsbrand ska släckas inom reservatet

Utmärkning

Utmärkning av reservatets gränser ska ske enligt svensk standard och naturvårdsverkets anvisningar.

Dokumentation och uppföljning

Naturvårdsförvaltaren ska teckna avtal innehållande uppföljningsbara skötsel mål och villkor med entreprenör/brukare samt se till att denne/dessa årligen dokumenterar utförda skötselåtgärder.

För ängsmark ska tidpunkt för slåtter respektive höbärgning, typ av slåtterredskap, ev röjningsinsatser samt antal djur och datum för efterbete antecknas. För skogsbete ska antal djur, djurslag, betesperiodens längd och ev rovdjursangrepp redovisas. Plockhugning och andra restaureringsinsatser på skogsmarken ska också redovisas årligen liksom genomförda reparationer och underhåll på byggnader, hägnader m m.

Uppföljning ska göras av hur uppsatta skötsel mål och kvalitetsmål uppfylls. För ängsmark och betad skog ska mätning av kvarstående vegetation göras minst vart tredje år och mätning av arttäthet (art/area-analys) och frekvens av indikatorarter minst vart femte år. Art/area-analys startade i tre fasta provytor 1995 och återinventerades 1999.

Anordningar för rekreation och friluftsliv

Övergripande mål

Ändamålet med reservatet är i första hand att bevara fåbodemiljön med byggnader och hävdberoende ängs- och skogsmark. Allmänheten har tillträde till reservatet under förut

sättning att detta inte hotar dess natur- eller kulturvärden.

Riktlinjer och åtgärder

En informationstavla ska finnas vid stigen där den går in i reservatet. Förutom allmän information om reservatet ska här särskilt betonas att ängsmarken inte bör beträdas före slåttern och att byggnaderna är privata.

Ett torrdass finns som får nyttjas av allmänheten. I övrigt görs inga anordningar för friluftslivet. Enligt tidigare överenskommelse med stugägare görs ingen skyltning från vägen.

Finansering av naturvårdsförvaltningen

Skötseln av reservatet bekostas av Naturvårdsverkets anslag för vård av naturreservat samt i den mån det är möjligt av EU:s miljöstöd eller andra finansieringskällor. Kostnader för interiört underhåll av byggnaderna betalas av fastighetsägarna själva. För byggnaden på fastigheten Granboda 2:15 gäller även att ägaren själv bekostar exteriört renoverings- och underhållsarbete förutom antikvariska överkostnader.

Ekonomisk plan

Iordningställande

Uppmärkning av reservatsgräns	6 000:-
Informationstavla	18 000:-
Inledande restaureringsinsats för södra vällen	40 000:-

Löpande skötsel

Årlig hävd (slätter, bete)	25 000:-
Tillsyn och årligt underhåll av hägnader m m	10 000:-
Uppföljning av skötseln	1 000:-

Beslutskarta

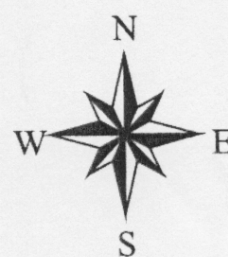
Granbodåsens naturreservat

Ligget

520,6

Granbodåsen

0 300 600 900 1200 meter